

בשטר.

כלומר, גוי שהחזיק בקרקע שלש שנים והלך ומכרה לישראל, אין מעמידים את הקרקע בחזקתו של הישראל, ומשום שחזקת הגוי אינה מועילה להאמין את הגוי בטענתו, ושוב ממילא, לא מיבעיא שאם לא החזיק הישראל עצמו, אין מעמידים את הקרקע בידו, שחזקת הגוי אין מועילה לו, ואף לא לישראל הבא מחמתו; אלא אפילו אם החזיק הישראל עצמו בקרקע שלש שנים אין מעמידים את הקרקע בידו, שהרי חזקת הישראל חזקה שאין עמה טענה היא, שאין הוא טוען "יודע אני שקנהו הגוי מן הישראל ושלי היא", אלא מסתמך הוא על חזקה שהחזיק הגוי, והיא הלוא אינה חזקה. (13)

אמר רבא: ואי אמר הישראל — שהחזיק בה שלש שנים אחר שקנאה מן הגוי — לישראל המערער:

"לדידי אמר לי גוי דמינך זבנה [כך אמר לי 17-א הגוי שהוא קנה ממך את השדה]" — מהימן, שהרי יכול היה לומר "ממך קניתיה", ומיגו שהיה יכול לטעון כן, אף בטענה שטוען עכשיו הרי הוא נאמן.

ותמהינן עלה: מי איכא מידי דאילו גוי אמר לא מהימן, ואילו אמר ישראל משמיה דגוי

פסידא, וכי אפשר שיתקנו חכמים דבר שיכול הלוא לבוא על ידו הפסד?! הלוא ודאי שלא יתקנו חכמים תקנה כעין זו —

אלא בהכרח שאין בכך חשש פסידא, כי **איבעי ליה** ללוח למחויי במלוה מחאה לחצאין, ומחאה זו תבטל את חזקת המלוה, ואין בידו להפסיד את הלוח —

ואם כן **הבא** — כשהורידו לפירות — **נמי**, אם חושש הוא שלסוף שלש שנים יטען האריס ששלו היא, **איבעי ליה** למחויי במלוה בתוך שלש השנים מחאה לחצאין, כי אף מחאה לחצאין מחאה היא!

אמר רב יהודה אמר רב:

גוי שהחזיק שלש שנים בקרקע של ישראל וטען "קניתיה" אינו נאמן, שלא אמרו חזקת שלש שנים אלא לישראל בלבד, ומשום שסתם גויים גולנים ואלים הם, והישראל ירא למחות בהם, לפיכך לא תיקנו (12) להם חזקה.

ולא עוד, אלא שאף **ישראל הבא מחמת אותו גוי, הרי הוא** — אותו ישראל — כגוי עצמו: מה גוי אין לו חזקה **אלא בשטר**, אף **ישראל הבא מחמת גוי, אין לו חזקה אלא**

ה"קצות החושן" שהובאו בהערה לעיל.

13. כתב הרשב"ם: אבל אי טען ישראל ואמר "יהב לי ההוא גוי שטר זביני דזבנה מינך, וראיתי בו שלקחה ממך", מהימן, דדמי למאן דאמר ליה "קמי דידי זבנה ההוא גוי מינך" דמסקינן לקמן דמהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה "מינך זבנתה ואכלתה שני חזקה"; ובפשוטו לאו

כי נמצא שהוא קונה פירות כל שנה במנה, ואף אם הפירות שוים יותר מערך ההלוואה אין בכך כלום, היות וקרוב הוא להפסד כמו לשכר, שהרי אף אם תשדרף השדה, ינוכה כל שנה מנה מחוב ההלוואה.

12. נתבאר על פי לשון הרשב"ם; ונראה מלשון זו שחזקת שלש שנים תקנת חכמים היא, וכדברי

שלש שנים; מכל מקום אין שייך להאמינו במיגו במה שהוא טוען שהגוי אמר לו שקנה אותו ממך, שהרי לו יהא כדבריו שאכן אמר לו כן הגוי, אין זו סיבה להעמידו בקרקע, שהרי אין הגוי נאמן בטענתו, ואי אפשר שמשום שאמר כן הישראל משמו של הגוי, תהא טענת הגוי בחזקת אמת! (1)

מהימן נוכי אפשר שאילו היה אומר הגוי בפנינו שקנה את השדה מן הישראל לא היה נאמן, ואילו כשאמר כן הישראל משמו, יהא נאמן!?

כלומר, אין אתה יכול להעמיד את הישראל בקרקע, שהרי אם כי אילו היה טוען "ממך קניתיה" אכן היה נאמן, שהרי החזיק בה

טוענים כן גם לישראל הבא מחמת גוי, לא פירש הרשב"ם; והיה אפשר לפרש, כיון דעיקר דין "טענינן" הוא משום שאילו היה המוכר לפנינו והיה טוען היה נאמן, והטעם שהיה נאמן הוא משום שהלוקח החזיק מחמתו, וכאילו החזיק הוא, אם כן בגוי שאין לו חזקה אין שייך "טענינן"; ומיהו לפי מה שפירש הרשב"ם את הטעם שלגוי אין חזקה, שהוא משום שלא חשש למחות, אם כן לכאורה כשאנו דנים שתועיל טענת המוכר משום שהישראל החזיק מחמתו, בזה לכאורה היתה צריכה החזקה להועיל, וצ"ע בזה.

דוקא כתב הרשב"ם "יהב לי ההוא גוי שטר זביני" והוא הדין אם אמר הישראל "אני ראיתי בשטר המכירה ביד הגוי שהישראל מכר לו", כי הרשב"ם מדמה את זה ל"קמי דידי זבנה מינך" וכשראה בשטר המכירה הרי זה כאומר "קמי דידי זבנה מינך" ועוד, כיון דמשום מיגו הוא נאמן למה לא יועיל כשאומר "ראיתי בשטר המכירה", אלא שאחרונים דקדקו מלשון הרשב"א שכתב על דברי הגמרא לקמן דאי אמר "קמי דידי זבנה מינך" הרי הוא נאמן: "והוא הדין אם אמר ישראל לדידי יהב גוי שטרא דזביני דזבנה ניהליה ישראל, ואיזדהרי ביה וכיון דעברו שני חזקה תו לא איזדהרי מהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה: מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה", ומשמע דדוקא בכי האי גוונא שטוען "הוא נתן לי את השטר", ועיין בזה.

1. א. לשון הרשב"ם הוא: לדידי אמר לי גוי דמינך זבנה מהימן, דמדאסיק אדעתיה למיטען הכי, הכי נמי הוה מצי למיטען "אנא זבינתה מינך ואכלתיה שני חזקה", דמהימן, הלכך מה לו לשקר וקושטא קאמר; מי איכא מידי דאילו אמר גוי לא מהימן, השתא נמי חזקה שאין עמה טענה היא, דאפילו אם טענתו אמת היא, דאמר ליה גוי דמישראל זבנה, הלא אין בדבריו של גוי כלום בלא שטר; ולשונו צריכה ביאור, שמתחילה דן הרשב"ם להאמינו לישראל מדין מיגו, וסיים ב"חזקה שאין עמה טענה".

ב. עוד כתב הרשב"ם, שאין דין זה אמור אלא בישראל הבא מחמת גוי, אבל בישראל הבא מחמת ישראל, לא מיבעיא שאם החזיק בה הישראל הראשון שלש שנים שמעמידים את הקרקע ביד הלוקח, אלא אפילו אם לא החזיק הישראל הראשון שלש שנים, ואף לא טען בפנינו שהוא קנה את הקרקע מבעל השדה, הרי השני שהחזיק בה שלש שנים זוכה בשדה, אם מביא הוא שטר מכירה מהמוכר לו, ומשום ש"טוענים ללוקח" שהמוכר לו קנה את השדה מבעליה, ובלבד שידור בה המוכר לו יום אחד, וכמבואר דין זה לקמן מא ב, ונבטעם שאין

ב. ב"בית הלוי" [חלק ג סימן לו אות ב] דקדק, שלא הקשתה הגמרא אלא משום שאמר כן בשם גוי, אבל אם היה אומר כן בשם ישראל לא היה קשה לגמרא, וכתב לפרש דלרבא לשיטתו לקמן דף קלה הטוען ברי על ידי אחר

אלא אמר רבא: (2)

אי אמר ישראל אחר שהחזיק בה הוא עצמו שלש שנים "קמי דידי זבנה גוי מינך, וזבנה ניהלי" – מהימן, [אם כך אמר ישראל שהחזיק בה "בפני קנה הגוי את הקרקע ממך, ומכרה לי", הרי הוא נאמן]!

והטעם: מיגו דאי בעי אמר ליה ישראל המחזיק לישראל המערער: "אנא עצמי זבינתה מינך", והרי היה נאמן מכח חזקתו שהחזיק שלש שנים; לכן נאמן הוא גם בטענה שטוען: יודע אני שקנה אותה הגוי ממך, והוא הרי מכרה לי". (3)

ואמר עוד רב יהודה:

האי מאן דנקיט מגלא ותובליא (4) ביריה, ואמר "איזיל אינזרא" (5) לדיקלא דפלניא, דזבנתיה מיניח, מהימן! מאי טעמא? משום דלא חציף איניש למיגזר דיקלא דלאו דייליה –

[הלוקח בידו כלי בצירת תמרים, ואומר "הולך אני לגדור את תמרי הדקל של פלוני שקניתי מבעל הדקל – שאינו לפנינו – זכות זו", אין בית הדין מעכבים בידו, ומשום שסברא היא: אין אדם חצוף לגדור את תמרי דיקלו של אחר]. (6)

ועוד אמר רב יהודה:

יש העושים גדרות סביבות לשדה הסמוכה ליער, ומכניסים אותם קצת לתוך שדותיהם, ומעבר לגדרות זורעים הם זרע כדי שיהא לאכול לחיות השדה, שלא יבואו ויקלקלו את השדה, וגדרות אלו נקראים "גודא דערודי" [מחיצת הערודים] –

והאי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר, מי שזרע במשך שלש שנים בשדה מעבר לאותן מחיצות, לא הוי – זריעה ואכילת פירות אלו – חזקה לטעון שקנה את אותו המקום!

טענה; ולקמן מא ב מצינו כעין לשון זו, ושם נתבאר בהערות אם אכן מטעם "מיגו" הוא, או ש"חזקה שיש עמה טענה" היא.

4. פירש הרשב"ם [לעיל לג ב]: כלי גודרי תמרים, המגל לגדור, ותובליא [כן היא גירסת הרשב"ם שם] חבל לעלות בו מפני גובהו; ויש מפרשים ש"תובליא" הוא סל לקבל בו את הפירות.

5. לעיל לג ב הגירסא היא: "איגדריה" והוא מלשון גדירת תמרים.

6. כתב הרשב"ם [לעיל לג ב], שאין זה מועיל כנגד טענת בעל הבית שאומר "לא הורדתי לפירות", שאם כן כל אדם ירד ויאכל את

חשוב טענת "בריי", ואם כן כשאומר משמו של ישראל שהוא קנה, הרי זה כטענת ברי שפלוני קנאה ממנו, ואם כן חשוב זה "חזקה שיש עמה טענה", ראה עוד שם, וב"קהלות יעקב" [הנדמ"ח סימן כ ד"ה ולענ"ד].

2. מסתבר, שטענה הגמרא בתחילה בהבנת דברי רבא, והגמרא מבארת עכשיו שרבא אמר כן, ולא כפי שחשבה הגמרא בתחילה.

3. הנה בפשוטו אין צורך להאמינו מדין "מיגו" כלל, שהרי כיון שטוען טענה המזכה אותו בשדה, יש לנו להאמינו, כי מה לי אם אומר אני קניתי ממך, ומה לי אם אמר פלוני קנאה ממך ומכרה לי, וכאשר כן משמע באמת לשון הרשב"ם כאן שכתב "היינו חזקה שיש עמה

ומפרשנין: מאי טעמא?

משום דמימר אמר בעל השדה "כל זרע נמי ערודי אכלי ליה, [הרי את מה שזורע זה אוכלים הערודים]", ואין זו חזקה כדמחזקי אינשי, ולפיכך לא חששתי למחות.

ואמר רב יהודה: אכלה לפירות השדה כשהיו אסורים משום ערלה, (7) שיש לו למערער לטעון: לא איכפת לי שיאכל זה את הפירות, שהרי אסורים הם —

או שאכל את פירות השדה בשנה השביעית שכל פירות השדה הפקר הם, ולא איכפת לו לבעל השדה למחות בו —

וכן אם אכל פירות שהיו אסורים משום כלאים [כלאי הכרם] —

בכל אופנים אלו: אינה חזקה.

תניא נמי הכי: אכלה ערלה, שביעית וכלאים — אינה חזקה.

אמר רב יוסף:

אכלה לתבואת השדה כשהיא שחת, דהיינו שלא המתין עד שתגדל התבואה ותהיה ראויה למאכל אדם, אלא שקצרה בתחילת גידולה שהיא עדיין שחת, והאכיל ממנה לבהמתו — לא הוי חזקה, שהרי לא היה זה

אוכל את השדה כשאר בני אדם בעלי שדה תבואה, ולפיכך לא חשש למחות, שהרי ניכר הדבר שהוא אינו בעל השדה.

אמר רבא שהיה דר במחוזא:

ומכל מקום אי בצואר מחוזא קיימא [אם עומדת השדה בבקעת מחוזא], הוי חזקה; שעשירים הם ולהם בהמות הרבה, ודרכם להאכיל את השדות לבהמות בעודן שחת.

אמר רב נחמן:

א. המחזיק בקרקע שהיא תפתיחא [שדה פתוחה ומליאת בקעים, ואינה מוציאה פירות], (8) לא הוי חזקה, שמפני רעתה לא הקפיד זה למחות.

ב. החזיק המחזיק בדרך של אפיק כורא ועייל כורא [זרע כור, ולא הוציא ממנה אלא כור של תבואה], לא הוי חזקה; כי היות ולא הרויח המחזיק כלום בזריעתו, אין בעל השדה חושש למחות בו.

ג. והני דבני ריש גלותא [אנשי ריש גלותא, שמטילים חיתתם על בני העיר, ועשירים הם]:

לא מחזקי בן, [חזקתם שהחזיקו בשדותינו, אינה חזקה]; כי ירא בעל השדה למחות בהם.

לעיל לג ב, וראה שם בתוספות ובהערות.

7. ואפילו לא היתה אסורה אלא באחת משני החזקה, רשב"ם.

8. כן פירש רשב"ם, ונראה שהכוונה היא שהמחזיק זרע בה אף שאינה ראויה לזריעה,

פירותיו של השני, ולא נחוש לזעקותיו של בעל השדה; ואינו מועיל אלא לענין שאין בית הדין מעכב בידו מליירד ולאכול פירות קרקע שידוע לבית דין שהיא של אחר.

ומיהו אם כבר אכל את הפירות, נאמן הוא מטעם זה שלא להשיב את הפירות, אף שבעל הקרקע מכחיש את טענתו, וכדמוכח מן הסוגיא

נייד והולך ממקום למקום, **אין להן חזקה**; (10) והרי עבד נייד ומהלך הוא?!

אמר תירץ רבא:

הגודרות **אין להן חזקה לאלתר**, כלומר: לא אמר ריש לקיש אלא שאין הגודרות כשאר מטלטלין, שהמחזיק בהם וטוען "לקוחים הם בידי" הרי הוא נאמן מיד, ואף קודם שהחזיק בהם שלש שנים, ומשום ש"חזקה מה שתחת יד אדם הרי אלו שלו", כי הגודרות שהן הולכות מעצמן ממקום למקום, יש לומר שהגיעו מעצמן לרשותו של זה, ולא משום שהוא הביאם לביתו כשלקחם. (11)

אבל אף העבדים והגודרות (12) **יש להן חזקה**

ואף **לא מחזיקינן בהו**, אין חזקה שהחזקנו אנו בבתיהם ובשדותיהם, מועילה לנו; כי מתוך שעשירים הם ויש להם בתים ושדות הרבה, מניחים הם לבני אדם זרים לדור בבתיהם ולעבד את אדמותיהם, כדי שישביחום וימצאו אותם מתוקנים כשירצו לקחת את שלהם, וגם אינם חוששים למחות במי שמחזיק בהם, שבוטחים הם בזרועם שיטלו את שלהם לכשירצו. (9)

שנינו במשנה: **והעבדים ... חזקתן שלש שנים מיום ליום**:

ותמהינן: **וכי עבדים יש להם חזקה?! והאמר ריש לקיש:**

הגודרות [גדרות צאן], וכן כל דבר שהוא

ומה שכתב: "או אתה הכנסתו לביתך" והכוונה היא שהיו מהלכים מעצמם ליד רשותך והכנסת אותם לביתך; שהרי אם לא כן, מה בין גודרות לשאר מטלטלין שאין אומרים גול המחזיק את המטלטלים מבית בעל הבית.

11. הקשה הרמב"ן: מה חידש ריש לקיש, והרי ממשנתנו שמענו כן, שהרי אמרו שהעבדים אין חזקתם אלא לאחר שלש שנים, הרי שאין לגודרות חזקה לאלתר?!

ותירץ: ממשנתנו לא שמענו אלא עבדים, ויש לומר שדוקא להם אין חזקה לאתר "שמא יקניטנו רבו וילך אצל חבירו", ראה בבא קמא דא.

12. נתבאר על פי הרשב"ם; ובהגהות הגר"א הביא דהרמב"ם ושולחן ערוך סימן קלה כתבו כן בעבדים לבד, וטעם הרמב"ם הוא משום ששאר גודרות אינם בני שטר, ואין שייך לומר בהם את הטעם שאמרו בגמרא לעיל כט א שהוא משום עד שלש שנים נזהר אדם בשטרו, וכמו

ולכן לא היא חזקה; אבל אם העמיד בה חיות או ששטח בה פירות הוי חזקה כמו בצונמא לעיל כט ב.

ובשם רבינו חננאל פירש הרשב"ם: שדה שלא חרש אותה, אלא ירדו עליה גשמים ונשבה הרוח, וזרחה השמש ונתבקעה כמו פתחי חרישה, וזרע בה.

9. כתב הרשב"ם, שיש מפרשים את הטעם שאין מחזיקים בהם, שהוא משום שעסוקים הם בצרכי ציבור, ואין יודעים מי מחזיק בשלהם; וכתב הרשב"ם שלא נהירא פירוש זה.

10. "ומשום שיכול לומר לו [בעל הגודרות], מעצמו נכנס אצלך או אתה הכנסתו לביתך והחזקת בו", רשב"ם; [ויש לעיין בלשון הרשב"ם שפירש טעם זה מיד בתחילת הגמרא, שהרי בפשוטו לפי מה שסברה הגמרא בתחילה שאין בגודרות אפילו חזקת שלש שנים, אם כן אין הטעם משום זה, דמה ענין זה לחזקת שלש שנים, ועיין בזה].

לאחר שלש שנים.

אמר רבא:

עיילתיה להתב, [שמא אמו שהיא כגודרות היא זו שהביאה לכאן את בנה יחד עמה], קא משמע לן: אימא לא מנשיא ברא, [אמא אינה שוכחת את בנה], ואם אמו הביאתו, אמו היתה מוציאתו. (14)

מעשה בהנהו עיזי דאכלו חושלא [מעשה בעזים שאכלו שעורים קלופים שהיו שטוחים בשדה לייבשם] בנהרדעא, אתא מרי חושלא תפסינהו, והוה קא טעין טובא, [ובא בעל החושלא, והחזיק בבהמות, והיה טוען שאכלו הרבה חושלא בשדהו].

אמר אבהו דשמואל:

אף שהעבדים בכלל גודרות הם, שאין להם חזקה לאלתר, מכל מקום אם היה העבד קטן המוטל בעריפתו, יש לו חזקה לאלתר, שהרי לא מאליו נכנס, ודינו כשאר מטלטלין. (13)

ותמהינן על רבא: והרי פשיטא הוא שהדין כן, ולמה הוצרך רבא להשמיענו דין זה!?

ומשינינן: לא צריכא דברי רבא אלא בקטן דאית ליה אימא [יש לו אם], כי מהו דתימא אם לא דברי רבא: ניהוש דלמא אימיה

בטעם חזקה שהיא באמת מדלא מחה לאלתר אלא שמשום השטר הוארך זמן החזקה כדי שלא יאמר לו "אחוי שטרך", אם כן בגודרות שאין שייך בהם שטר, היה לנו לומר שתהיה החזקה מיד, ראה בזה ב"נתיבות המשפט" [קמד יג] וב"קהלות יעקב" [הגדמ"ח סימן יח אות ו].

13. הקשה ב"קצות החושן" [קלה ב]: כיון שעבדים בני שטר הם, אם כן יאמר לו "אחוי שטרך", שהרי לפי הרמב"ן כל עיקר הטעם שצריך שלש שנים הוא משום ריעותא דאחוי שטרך, ואם כן למה יהיה לעבד קטן חזקה מיד!?

ותירץ: ואפשר, כיון דהיכא דדלי ליה צנא דפירי לאלתר הוי חזקה [כדלעיל לה ב], ולא אמרינן "אחוי שטרך" ומשום דהיכא דאיכא ראיא גדולה לא אמרינן "אחוי שטרך", ודוקא היכא דליכא ראיא ברורה כל כך הוא דאמרו "אחוי", ואם כן בקטן המוטל בעריסה הוה ליה חזקה יותר, וראה ב"ברכת שמואל".

14. והוא דשהה בכדי דלא מנשיא ליה, ריטב"א.

שכתב הסמ"ע בסימן קלה; ואולם דעת הש"ך בדעת הרמב"ם, שאף בבהמה מועיל חזקת שלש שנים, ודקדק כן גם מלשון הגמרא, כיון ד"גודרות" משמע בהמה ומלשון "גדרות צאן", ראה שם, והרמ"א שם הביא את שיטת הרשב"ם ועוד ראשונים בשם "ויש אומרים".

והריטב"א כתב בשם הרשב"א "דאעבדים קיימי, די ש להם חזקה לאחר שלש שנים דוקא, מפני שעושה פירות תדיר, ואולי ישתהו ברשותם זמן רב שלש שנים, אבל גדרות נהי דאין להם חזקה לאלתר, אבל יש להם חזקה בכדי שדרך הבעלים להקפיד שלא להניח ברשות אחרים"; והריטב"א כתב על זה: ואין נראה כן מלשון הגמרא, דהא ודאי כי פרקינן "אין להם חזקה לאלתר" על דברי ריש לקיש אמרו לה שאמר הלשון הזה, דאין להם חזקה, ובדידהו אמר שיש חזקה לאחר שלש שנים... וכדברי הש"ך; וראה עוד שם אריכות בדין כלים העשויים להשאל ולהשכיר שאין להם חזקה לאלתר, אם יש להם חזקה לאחר שלש שנים, או אף לאחר שאין דרך להשאל יותר.

והעירו האחרונים, שלפי שיטת הרמב"ן

ומשנינן: הרי מעשה זה בנהרדעא היה, ובנהרדעא טייעי שכיחי [מצויים ישמעאלים גנבים], ומתוך כך אין הן הולכות לבדן אפילו מבית הבעלים עד בית הרועה, אלא מידא לידא משלמי, [מעבירים אותן מיד הבעלים ליד הרועה, וכן בחזירתן].

שנינו במשנה גבי שדה בית הבעל: רבי ישמעאל אומר: שלשה חדשים בראשונה שלשה באחרונה, ושנים עשר חודש באמצע, הרי שמונה עשר חודש; רבי עקיבא אומר, חודש בראשונה וחודש באחרונה, ושנים עשר חודש באמצע:

שואלת הגמרא: לימא, ניר [חרישה] איכא בנייהו, האם נאמר שיסוד מחלוקתם של רבי ישמעאל ורבי עקיבא הוא, בדין חרישה בשדה אם חזקה היא:

דרבי ישמעאל סבר: ניר לא הוי חזקה, עד שיזרע ויאכל פירות⁽¹⁷⁾ גמורים; ולפיכך צריך הוא שלשה חדשים בכדי שיגדל הפרי ברשותו כל צרכו.

ואילו רבי עקיבא סבר: ניר הוי חזקה, והרי די בחודש אחד של ניר.

יכול הוא לטעון שאכלו חושלא עד כדי דמיהן של העזים, ומשום מיגו דאי בעי אמר "לקוחות הן העזים בידי", ואז הלוא היה זוכה בכדי דמיהן של העזים; ולכן אף כשטוען שאכלו בשדהו, נאמן הוא על חושלא בערך העזים, שהרי ערך זה היה יכול להוציא בטענת "לקוחות הן בידי"⁽¹⁵⁾.

ותמהינן: ואיך אתה אומר שיכול היה לטעון "לקוחות הן בידי" — האמר ריש לקיש: הגודרות אין להן חזקה לאלתר כשאר מטלטלין, אלא כעבור שלש שנים כקרקעות!?

ומשנינן: שאני עיזי, המסירן לרועה, דין עיזים שונה מדין שאר גודרות, כי משונות הן יותר מאילים וכבשים, ואין אדם יכול להחזיק בהם בדרך, ולפיכך יש להן חזקה, שהרי אינן הולכות מעצמן, אלא הרועה שומר עליהן.

ואכתי תמהינן: והא איכא צפרא [בוקר], הרי בבוקר הולכות הן מבית הבעלים לבית הרועה לבדן, וכן בפניא [ערב] חוזרות הן לבדם מבית הרועה ועד בית הבעלים, ואם כן אף לעיזים דין גודרות, כי שמא באו לביתו של זה בבוקר או בערב כשהלכו לבדן!?

יהא לו אלא כדי דמיהן [והוי "מיגו לחצי טענה"]?! ותירץ, שיש בידו לטעון "לקוחות הן בידי" יחד עם הטענה שאכלו חושלא שלו, ראה שם; אך ראה בריטב"א שכתב בתוך דבריו "דמסתמא לא טעיין יותר מכדי דמיהם".

17. נתבאר על פי רשב"ם; ולדעת תוספות [כח א דה שלשה], סגי בזריעה או בקצירה ראה שם

15. ואם תאמר: הרי זה מיגו להוציא! כתב רבינו יונה [לעיל לג א סוף ד"ה כי אמינא]: דשאני התם דהוי תפיס להו לעיזי במשכון, אף על פי שאין לו עליהם שום זכות, אלא כדין שעבוד שיש לו על שאר נכסיו.

עוד הקשה ב"שער המשפט" [כללי מיגו פב ג] מה מיגו הוא זה, והרי הוא תובע יותר מכדי דמיהן, ואם יאמר "לקוחות הן בידי" הרי לא

שחת]:

דרכי ישמעאל סבר: פירא רבא בעינן, ואך כעבור שלשה חדשים – תבואה [כגון שעורים, שבולת שועל ועדשים] נגמרת.

ורבי עקיבא סבר: אפילו אכל את התבואה כשהיא שחת שלא גדלה כל צרכה, אף זו היא חזקה.⁽²⁾

תנו רבנן: ניר אינו חזקה.

ויש אומרים: הרי זה חזקה.

ותמהינן עלה: ותסברא, וכי סבור אתה שאפשר לפרש כן את טעמיהם?! והרי אם כן לרבי עקיבא, מאי איריא חודש אפילו ביום אחד נמי יכול לעשות ניר?! ולמה הצריך רבי עקיבא חודש שלם בתחילה ובסוף?!⁽¹⁾

אלא: דכולי עלמא – בין רבי ישמעאל ובין רבי עקיבא סברי – ניר לא הוא חזקה; והכא במשנתנו, פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו, ניסוד מחלוקתם הוא, אם צריך שיאכל את הפרי כשהוא גמור, או שמא די באכילת התבואה כשהיא עדיין

ב-17

בהערות.

1. כתב הר"ן: דוקא לדעת רבי עקיבא אמרו כאן שביום אחד סגי, כי היות ורבי עקיבא אינו מצריך שנה שלימה, אם כן לענין ניר סגי ביום אחד, כי אין חילוק בין ניר של יום אחד לניר של חודש; אבל לדברי חכמים דאזלי בתר שנים, אפילו אם ניר הוא חזקה, מכל מקום בעינן שנה שלימה של ניר, שהרי לא יתכן לומר דבאכילת פירות אין חזקה אלא בשנים שלמות, ואילו בניר סגי ביום אחד.

והנה דעת הרמב"ן היא, שביום אחד אי אפשר להחזיק על ידי ניר, כי אפשר שלא נודע לו שהמחזיק חרש באותו יום, ולפי זה יש לבאר את הוכחת הגמרא שלדעת רבי עקיבא ניר לא הוא חזקה, שהוא משום דאי אפשר להחליט שבחודש אחד הוא שנודע לבעלים שהמחזיק עושה ניר באדמתו.

2. א. כך פירש הרשב"ם בפירושו הראשון; ובפירושו השני פירש הרשב"ם: כגון ירק שגדלין הירקות בחודש אחד; פירוש: לדעת רבי ישמעאל לא די במה שהוא מחזיק באכילת ירקות, וצריך הוא להחזיק באכילת פירא רבא

דהיינו שעורים ושיבולת שועל, ואילו לדעת רבי עקיבא די באכילת ירק בעלמא.

ובתוספות לעיל כח א ד"ה שלשה, הקשו מהא דאמרין בגמרא, שאליבא דרבי ישמעאל די באכילת אספסתא בחודש אחד, ומדוע פירא זוטא שהוא ירק הגדל בחודש אחד אינה חזקה לדעת רבי ישמעאל?!⁽¹⁾

ולפי דברי תוספות שם יש לומר, שאם זרע אספסתא לכולי עלמא היא חזקה, ולא נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא אלא בתבואה, דרבי ישמעאל סובר: פירא רבא בעינן, כלומר, שתגדל אצלו התבואה הרבה דהיינו שלשה חדשים, ורבי עקיבא סובר: סגי ב"פירא זוטא", ואם גדלה התבואה אצלו חודש בלבד הרי זו חזקה.

וברשב"א תירץ, דאכילת אספסתא היא חזקה אליבא דרבי ישמעאל דוקא בשדה העומדת לאספסתא, אבל בשדה לבן שאינו עומד לכך, פירא רבא בעי, אלא דכל חד כדרך הבעלים הוא צריך לאוכלו וכו', וראה עוד בעליות דרבינו יונה, בפירוש רבינו גרשום, ובתוספות ר"ד.

ב. ראה מה שפירשו הרמב"ן והר"ן את הטעם, שאין מועיל אלא פירא רבא ופירא זוטא, ולא די בקצירה של מספר חדשים בלבד.